

Middenberm in Leidsche Rijn en inheemse plantmethode in de wijk Hoograven, gemeente Utrecht.

Groenadviseur Hans Booij houdt er niet van om 'de mooiste boom of plant van het jaar' te benoemen. 'Het ligt aan de grondslag, de omgeving en het te behalen beeld wat de keuze wordt. Zo heeft iedere plek z'n eigen fraaie boom of plant.' Zijn denkwijze over groen is speels: hij bedenkt groenconcepten die wél ecologisch verantwoord zijn, maar géén geitenwollensokkensfeer ademen. Booij's plannen zijn strak uitgedacht en komen dominant in de stedelijke omgeving naar voren. Omdat ze dominant aanwezig zijn, worden deze stukken groen niet snel achteloos opzijgeschoven als onbelangrijk. Ze bepalen de sfeer. Het onderhoud aan dit groen is onconventioneel, dat geeft Booij grif toe. 'Maar moeten wij dan altijd blijven vasthouden aan onze tradities?'

Auteur: Santi Raats

Groenbeheer 2.016

Hans Booij heeft er geen moeite mee om zijn groene stedelijke omgeving onconventioneel te benaderen. 'Kruiden tot aan het stadhuis of een meerstammige grillige elen in het winkelgebied, waardoor de stedelijke omgeving rijker wordt.' Daarmee bedoelt hij niet alleen rijker voor het oog, maar ook wat betreft biodiversiteit. 'De bouw loopt vooruit met het trekken van warmte uit de grond. Waarom blijven we achter op groengebied? Ik ben een voorstander van het aanbrengen van "meerlaagse kwaliteit". Daarmee bedoel ik het terugbrengen van historie waar nodig en het benaderen van het omliggende landschap.'

Terugbrengen van historie en doortrekken van omliggend landschap binnen de bebouwde kom

Wat zijn de beste adviezen die hij daaromtrent kan geven? 'Meerlaagse kwaliteit ontstaat niet vanzelf', aldus Booij. 'Beste beheerders, vorm jullie slechte heestervakken om tot kleurrijke, inheemse plantvakken. Verrijk daarnaast grasbermen of geasfalteerde middenstroken met inheemse kruiden en bijenplanten. Je kunt met kruiden en bijenplanten heesterborders verrijken, maar ook bloemrijke velden en vasteplantenborders, of combinaties hiervan. Plant bomen als elzen in de wijk of op industrieterreinen en beheer ze als stobben voor het beeld en de sfeer. Ze geven body aan de omgeving, en door bijtijds stammen eruit te zagen voorkom je overlast. Stem de keuze van plantmateriaal af op de bestaande beheerpakketten en/of de bloeiperiode van grassen en kruiden; zo krijg

je plannen die passen bij je onderhoudsregime. Als je tegelijkertijd inzaait én aanplant, dan krijg je binnen enkele maanden een kleurrijk vak. Door al deze maatregelen verhoog je de sfeer, zorg je voor minder onderhoud én voor een grote biodiversiteit.'

Ervaring in de praktijk

Cees Hoogendoorn vertelt over de wijken Lunetten en Hoograven in de gemeente Utrecht, waar men drie jaar geleden biodiverse, inheemse plantvakken, grasbermen en middenstroken heeft gecreëerd: 'We hebben een mengeling aan inheemse plantensoorten in de grasbermen staan. Dit creëert een meer natuurlijke overgang tussen het gras en de aanwezige waterpartij. Het is makkelijk te behe-

ren, om verschillende redenen. Je hoeft niet zo veel onkruid te verwijderen. Er mag wel eens wat blijven staan aan natuurlijk onkruid, paardenbloemen en zuring. Pas als bijvoorbeeld brandnetels of distels verschijnen, moeten wij alert zijn om te voorkomen dat deze de rest gaan overwoekeren.' Dat ingrijpen gebeurt handmatig, wat wél weer arbeidsintensiever is. Toch is Hoogendoorn al met al goedkoper uit. 'We zijn beduidend minder tijd kwijt aan het onderhoud van dergelijke plantvakken. Daardoor hoeven we met onze personele onderbezetting minder externen in te huren voor de piekuren in het groeiseizoen. De kosten die we daarmee besparen, stoppen we nu in schoffelen, snoeien en het omvormen van beplantingsvakken, het verzorgen van de vaste planten en in het maaibeheer. Qua omvorming van beplantingsvakken zijn we bijvoorbeeld bezig om in de eentonige Cotoneaster-vakken meer variatie aan te brengen.' Utrecht heeft een speciaal bloemenmengsel voor schrale grond laten samenstellen, waarmee de nieuwe schrale middenbermen kunnen worden ingezaaid. Het voordeel is dat deze soorten niet zo hoog worden, waardoor er maar één keer gemaaid hoeft te worden. Een maaier is sowieso niet handig, vlak naast het verkeer met een drukke busverbinding. 'De middenberm verfraaien met bomen was niet mogelijk, omdat we de weg niet kunnen afzetten voor het onderhoud hiervan, en ook in verband met de aanwezige kabels en leidingen. We hebben de situatie nu zo opgelost dat het fraai en optimaal beheerbaar is geworden. Deze nieuwe inrichting kunnen we goed onderhouden met een rijdende maaizuigcombinatie, die daar met een rijdende afzetting langzaam kan rijden. Dan is het oponthoud beperkt omdat we niks afzetten, en wij kunnen toch doorwerken.' Er zitten soms wel wat risico's aan deze keuze, zo heeft deze beheerder

meegemaakt in het gebied waar hij voorheen werkte. Daar hadden de pas ingezaaide middenbermen last van het zout dat op grote schaal was gestrooid in de zeer strenge winter. In Utrecht zijn de middenbermen nu gelukkig mooi gesloten. De bewoners die Hoogendoorn spreekt, zijn over het algemeen blij met de inheemse planten en kruiden voor de deur. 'Lunetten is een wijk waarin het openbaar groen niet natuurlijk genoeg kan zijn in de ogen van de bewoners. In Hoograven is de betrokkenheid bij de natuur wat minder; daar zijn we vooral gazon aan het omvormen en brengen we variatie in hooiland aan. Daar hebben we nu de tijd voor.'

Landschap tot aan de deur

In de nieuwe woonwijk Groevenbeek Noord in Ermelo, aan de rand van de Groevenbeekse Heide, met 39 woningen volgens het nul-op-de-meter-principe, wordt momenteel het landschap 'de wijk in getrokken', letterlijk tussen de woningen. Booij en zijn partner hebben meegedacht over de praktische uitvoering van dit plan. De gemeente heeft heideplaggen aangelegd van een eigen heideterrein en grove den aangeplant, maar ook andere inheemse soorten, zoals berk, krentenboom, lijsterbes en wilde gagel. Als lage heesters en kruiden zijn struikheide, vossenbes, bosbes, lelietje-van-dalen en hertshooi toegepast. Booij: 'Deze inrichting vergt nauwelijks beheer, maar wat er aan onderhoud en beheer nodig is, is wel specialistisch. Zo zal het beeld ieder jaar anders zijn. De aannemer speelt hierin een grote rol. Ook mogen aangeplante lijsterbessen, grove dennen en berken in verband met zonnepanelen maar een beperkte hoogte hebben. Bij de onderhoudssnoei zal dat speciale aandacht krijgen. Op andere plekken zal natuurlijke verjonging ontstaan; hiermee zal het terrein voldoende body krijgen.'

Cees Hoogendoorn

Hans Booij

Oude situatie van een onbestemd plantvak.

Nieuwe situatie van het plantvak, met kleurrijke, inheemse planten en kruiden.

Lichtmast begroeid met blauwe regen

Out of the box op straatniveau

Booij vindt dat we ook op straatniveau creatiever moeten worden. 'Ik heb een begroeiing met blauwe regen voor een lichtmast bedacht, die via een constructie omhoog kruipt. De constructie dient als klimmast én zorgt ervoor dat men nog steeds de lichtmast in kan klimmen voor reparatiewerkzaamheden. Er was op deze plek te weinig

ruimte voor een boom, maar op deze manier heb ik toch ruimte geboden aan fauna.'

Op deze creatieve manier heeft Booij ook bijenhôtels ontworpen voor specifieke straatlocaties. 'We hebben inmiddels een hufertproof model van het bijenhôtel voor de wilde bij, dat ook in snippergroen geplaatst kan worden. Het hangt op de juiste hoogte in vaste planten, bijvoorbeeld. De

gemeente laat het beheer ervan over aan de bewoners.'

Praktisch overlegmodel burgerparticipatie

Heel leuk, deze ontwerpen, maar als de burger ze niet ziet zitten, gebeurt er niks. Ook als bewoners bij de gemeente aankloppen met de vraag 'wat moet die wildgroei voor mijn deur?' is alle ontwerpmoeite voor niets geweest, want dan wordt alles geheel weer teruggebracht naar de oude situatie. Hans Booij en zijn zakenpartner hebben ruime ervaring met het organiseren van overleg tussen overheden en burgers. 'Meerlagse kwaliteit bereik je niet alleen. Groen beheren in de stad is voornamelijk samenwerken, vaak in de vorm van bewonersparticipatie. Dat betekent soms dat de groenbeheerder een stapje terug moet doen. Net als in ecologische systemen in de natuur, leveren spontane processen kwaliteiten op die we niet vooraf kunnen bedenken. Zo is er voor de belangrijke Utrechtse ecologische parken recent een bestek geschreven waarvan bewonersparticipatie al een belangrijk onderdeel was. We hebben bewust al vroegtijdig het enthousiasme van de bewoners opgezocht. Omdat een wijkraad de groene wensen van de bewoners wilde inventariseren, hebben we een digitale kaart en een website opgezet. Bewoners konden bijvoorbeeld het wenssymbool "eetbaar groen" op een kaartlocatie naar keuze prikken, met hun motivatie erbij. Zo was snel zichtbaar wat er speelde in de wijk en van wie de wens afkomstig was. Inmiddels zijn er openbare moestuinen ontstaan op plekken centraal in de wijk.'

Kostenaspect

De ideeën van Booij zijn niet de goedkoopste oplossingen. 'Klopt, creatief groenbeheer is kostbaar, maar dat zijn hagen of knotbomen ook. Het uitgangspunt moet vooral zijn dat je een groene straat wilt, waarbij je door groenimpulsen de woonkwaliteit vergroot. Wat betekent Groenbeheer 2.016? Dat betekent een einde aan de vele omvangrijke plannen die er op de markt zijn. Overheden kunnen relatief eenvoudig teruggaan naar een kort en praktisch beheerplan, waarin de taken duidelijk omschreven staan en waarin de eis staat dat aannemer, toezichthouder en bewonersgroepen met elkaar in overleg gaan en elkaar wijzen op hun verplichting.'

Aanbrengen van heide in een wijk in de gemeente Ermelo.

Be social

Scan of ga naar:

www.stad-en-groen.nl/artikel.asp?id=41-5721